

Stolpersteine

Wat is een stolperstein?

Een stolperstein is een betonnen steen van 10 x 10 cm met aan de bovenzijde een messing plaatje waarin de naam, geboorte- en overlijdensdatum en plaats van overlijden van de betrokkene is gestanst.

Het betreft personen die in de Tweede Wereldoorlog zijn vermoord door de nazi's vanwege afkomst, geloof, politieke voorkeur of seksuele geaardheid.

Deze steentjes worden, ter herinnering, geplaatst in stoepen voor de huizen waar deze mensen (mannen, vrouwen en kinderen) woonden en weggevoerd werden om te worden vermoord. Het idee van de Stolpersteine is afkomstig van de Duitse kunstenaar Gunter Demnig uit Berlijn.

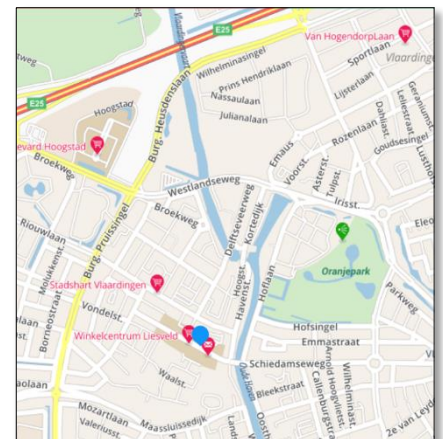
Naast een teken uit het verleden zijn de stolpersteine ook een signaal voor de toekomst. In onze eigen tijd komt het helaas regelmatig voor dat bepaalde groepen uit onze samenleving tot zondebokken worden gemaakt en de schuld krijgen van alles wat mogelijk fout gaat. Hierover lees je aan het eind van deze lesbrieven meer. In Nederland zijn mensen om de hierboven genoemde redenen weggevoerd en nooit meer teruggekomen.

In ons land ging het vooral om Joodse mannen, vrouwen en kinderen. Ruim 100.000 van hen verloren het leven in een concentratie- of vernietigingskamp. Ook in Vlaardingen zijn tientallen mensen weggevoerd.

In Vlaardingen werden op 21 november 2021 stolpersteine geplaatst voor vijftien mensen op negen verschillende adressen.

Het gaat daarbij om veertien mensen van Joodse afkomst en één persoon vanwege verzetsactiviteiten.

In dit document volgen de namen en de adressen van de betrokkenen en, voor zover bekend en beschikbaar, aanvullende informatie.

Inhoud

1. Uitleg
2. Antisemitisme
3. Bepalingen en vernietigingskampen
4. Jodenvervolg
5. Discriminatie nu
6. Racisme
7. Familie Ensel
8. A.S. Bleekrode
8. E. van Gelderen
9. I. de Groot
9. H. Spetter-van der Tas
10. J. Katan
11. A.S. Fernandes
11. A. Maat

11. Colofon

Ontstaan van antisemitisme en Jodenhaat

Nederland, mei 1942
"Jij mag er niet in", met een knikje gebaart de man in de bioscoop naar mijn gele ster. "Waarom niet?", vraagt Maaïke, mijn hartsvriendin. "Omdat Joden niet in openbare gelegenheden meer mogen komen", zegt de man. Maaïke wil niet weggaan, maar ik trek haar mee naar buiten. "Kom mee, dan gaan we naar het park". Maar ook daar mochten we niet in. In grote letters, op een bord bij de ingang staat: **"VERBODEN VOOR JODEN"**.

“De stenen vertolken 't verleden,
al blinkend van gruwelijkheden.
Hier past, bij uitstek,
een pas op de plek.
Je struikelt zomaar in het heden.”
(Irma Moekestorm)

Hoe kon het zover komen dat in ons land, Nederland, mensen alleen al vanwege hun afkomst, geloof, politieke voorkeur of seksuele geaardheid werden behandeld als minderwaardige mensen? Juist in Nederland zou zo iets toch niet kunnen of mogen gebeuren. In de geschiedenis van ons land speelt in de 16^e en 17^e eeuw de strijd om politieke en godsdienstvrijheid tegen Spanje een belangrijke rol. Minderheidsgroepen als Joden en Franse calvinisten waren hier welkom en konden een nieuw bestaan opbouwen. Het heeft natuurlijk te maken met het begin van de Tweede Wereldoorlog. Nederland verloor in mei 1940 haar onafhankelijkheid en moest accepteren dat Duitsland de baas werd in ons land.

In 1933 vond er in Duitsland een machtswisseling plaats waarbij de democratie werd afgeschaft en vervangen door een dictatoriaal-totalitair regime van het zogenaamde nationaalsocialisme (nazi's) onder leiding van Adolf Hitler.

Zo maakte Hitler in Duitsland een einde aan de vrijheid van meningsuiting en verbood hij alle andere politieke partijen.

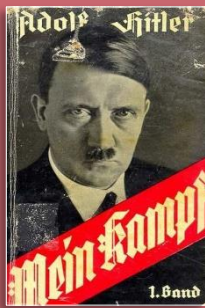
Ook werden verschillende minderheidsgroepen zoals Joden, homoseksuelen en zigeuners gediscrimineerd en vervolgd.

Jodenvervolgging, waarom?

Hoe was het mogelijk dat Adolf Hitler en zijn partij NSDAP (Nationaal Socialistische Duitse Arbeiders Partij) erin slaagden de absolute macht te verkrijgen?

In de eerste plaats is het goed om te weten dat niet alleen in Duitsland, maar in heel Europa sprake was van een sterk antisemitisme (Jodenhaat). Al sinds de tijd van de Romeinen hebben zich Joodse gemeenschappen gevestigd in verschillende Europese landen. Op economisch gebied waren zij vaak werkzaam in de handel, het bankwezen en welvarend. Dat leidde tot afgunst bij andere bevolkingsgroepen. Daarnaast beschouwde de christelijke kerk de Joden als de moordenaars van Christus. Dat samen heeft geleid tot ernstige haatgevoelens ten opzichte van de Joden. Hitler heeft hier gebruik van gemaakt. In de tweede plaats is het belangrijk te weten dat Duitsland de Eerste Wereldoorlog (1914 – 1918) had verloren. Tijdens deze oorlog verloren ca. 15 miljoen mensen het leven. Overwinnaars van deze oorlog (o.a. Frankrijk) kozen ervoor om de verliezers (met name Duitsland) zeer zwaar te straffen. Mede daardoor raakte Duitsland in een zware economische crisis en waren veel Duitsers gevoelig voor de beloften van Hitler dat hij Duitsland weer groot en sterk zou maken en dat daarmee ook een einde zou komen aan de armoede onder veel Duitsers.

In zijn boek "Mein Kampf" beschreef Hitler zijn ideeën en vooroordelen over Joden en andere minderheidsgroepen.

Zo noemde hij de Joden **Untermenschen**, minderwaardige mensen.

De 'echte' Duitsers zag hij als Übermensen of supermensen. Hij wilde een raszuiver Duitsland, waar geen plaats was voor Joden en andere minderheidsgroepen. Ook bracht hij zijn ideeën over een raszuiver Duitsland geleidelijk aan in de praktijk.

Zo werden Joodse mensen, homoseksuelen, verstandelijk gehandicapten en aanhangers van het socialisme/communisme geweerd uit overheidsbanen en werden bijvoorbeeld winkels van Joodse mensen geboycot.

Beperkingen en vernietigingskampen

In 1935 kwamen er meer wetten die de Joden uitsloten van het Staatsburgerschap en werden gemengde huwelijken verboden en Joodse winkeliers tegengewerkt.

Een dieptepunt kwam op 9 november 1938 tijdens de zogenaamde **Kristallnacht** (de nacht van het gebroken glas), toen Joodse winkels, huizen en synagogen in heel Duitsland in brand werden gestoken en vernield. Er werden die nacht bijna 100 Joden vermoord. Veel Duitse Joden waren toen Duitsland al ontvlucht (o.a. de familie van Anne Frank), maar dat werd na 1938 bijna onmogelijk, omdat steeds minder (Europese) landen bereid waren hen op te nemen. In januari 1942 besluiten hooggeplaatste nazi's tijdens de Wannsee - conferentie tot de eindoplossing (**Endlösung**) van het Jodenvraagstuk. Joden moeten verhuizen naar zgn. getto's en worden van daar getransporteerd naar concentratie en vernietigingskampen.

Het meest bekende concentratie- of vernietigingskamp is Auschwitz - Birkenau in Polen. Alleen al in dit kamp zijn ca. 1,1 miljoen mensen vermoord, meestal door vergassing. Deze systematisch opgezette Jodenvervolging en vernietiging (Shoah of holocaust) heeft uiteindelijk aan ca. 4 miljoen Joodse mensen het leven gekost. Na aankomst met de trein (vaak in veewagens) in Warschau kregen de mensen de opdracht hun bezittingen in te leveren - ze waren in de veronderstelling te moeten werken in de oorlogsindustrie - en zich uit te kleden om te gaan douchen. In plaats van water kwam er echter gas uit de douchekoppen en was men binnen enkele minuten dood. De doden werden vervolgens verbrand in grote ovens. De kampbewakers (vaak ook Joden) hadden de opdracht om alle waardevolle spullen, zoals brillen en sieraden in beslag te nemen en te verzamelen. Zelfs gouden tanden werden uit de gebitten van de doden getrokken. Zonder hulp hadden de nazi's hun plannen nooit kunnen uitvoeren. Hitler had in elk land wel mensen die hem hielpen. Uiteindelijk zijn er ca. 6 miljoen Joden door de nazi's tijdens de Tweede Wereldoorlog vermoord. Naast de ca. 4 miljoen vermoorde Joden in kampen zijn er ca. 2 miljoen Joden door de nazi's gedood tijdens massa-executies in de voormalige Sovjet-Unie (Rusland).

Vervoer per trein van en naar Westerbork

Waalsdorpervlakte

Annelies Marie Frank was een Duits en later statenloos Joods meisje dat wereldberoemd is geworden door het dagboek dat ze schreef tijdens de Tweede Wereldoorlog, toen ze ondergedoken zat in het achterhuis aan de Prinsengracht in Amsterdam.

Doorgangskamp Westerbork heden.

Jodenvervolging in Nederland

Vanaf mei 1940 werden ook in Nederland geleidelijk wetten en regels ingevoerd om Joodse mensen een normaal leven onmogelijk te maken. Al in november 1940 werden alle Joodse leraren op openbare scholen ontslagen en moesten alle Joodse hoogleraren aan de universiteiten hun baan opgeven. Vanaf 1941 mochten Joodse kinderen niet langer naar openbare scholen.

Anne Frank moest daarom van de openbare lagere school ineens naar het Joods Lyceum. Het doel van de nazi's was om de Joodse inwoners te isoleren van de andere mensen.

Daarmee wilden ze bereiken dat de overige Nederlanders zich niet of minder druk zouden maken over dat wat er met hun Joodse landgenoten gebeurde.

Een belangrijke daad van verzet vond plaats in februari 1941.

Op 25 februari 1941 legden vrijwel alle Amsterdammers het werk neer: er reed geen tram meer en veel bedrijven hielden de poort gesloten. De staking werd wreed onderdrukt en leidde ertoe dat de nazi's keihard optraden tegen de mensen die zich bleven verzetten. Mede naar aanleiding van de Februaristaking werden op 13 maart 1941 achttien verzetsstrijders gefusilleerd op de Waalsdorpervlakte. Onder hen waren drie leiders van de Februaristaking uit Amsterdam, maar ook verzetsmensen uit Vlaardingen (de Geuzen). Het proces van isolering van de Joodse inwoners van ons land ging langzaam maar zeker verder. Zo mochten Joden geen gebruik meer maken van tram of trein, moesten zij boodschappen doen tussen 15.00 en 17.00 uur in speciale Joodse winkels, mochten ze na 20.00 uur niet meer op straat en was het hen ook verboden zich te bevinden in openbare ruimten (bioscoop, theater, sportterrein etc.). Vanaf september 1941 waren Joden ook verplicht om op straat een zogenaamde Jodenster te dragen. Op hun kleding moest deze gele Davidsster worden aangebracht. Iedere Joodse Nederlander moest vier te hebben en deze zelf betalen. Alle Nederlanders waren ook verplicht een persoonsbewijs bij zich te hebben; op de persoonsbewijzen van de Joden was een vette **J** aangebracht.

Persoonsbewijs met een vette **J**

Aantal gedeporteerde Joden uit Westerbork

Het sluitstuk van de Jodenvervolging in Nederland was de overplaatsing van de Joodse Nederlanders naar het doorgangskamp Westerbork in Drenthe. Na een kort of wat langer verblijf in dit kamp werden zij (mannen, vrouwen en kinderen) met de trein gedeporteerd naar Auschwitz, maar ook naar Sobibor, Bergen-Belsen of Theresienstadt.

Een NSB-er is een lid van de Nationaal-Socialistische Beweging, een in 1931 (door Anton Mussert) opgerichte fascistoïde partij die tijdens de Tweede Wereldoorlog collaboreerde met de Duitsers maar daarvoor niet beloond werd met regeringsdeelname.

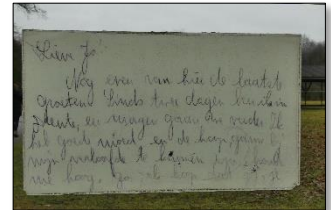
Joods restaurant in Amsterdam dat vaak het doelwit is van vernielingen.

Het laatste transport vertrok op 13 september 1944 naar Bergen-Belsen met 279 personen. Daaronder waren 77 kinderen die op hun onderduikadressen opgepakt waren. Bijna 107.000 Joden zijn uit Westerbork naar "het Oosten" weggevoerd. Daarnaast 247 zigeuners en enkele tientallen verzetsstrijders. In totaal keerden slechts 5.000 mensen terug.

Westerbork

Een laatste groet naar thuis...

Waarom is het de nazi's gelukt om zoveel Joodse Nederlanders te isoleren en uiteindelijk te deporteren naar de concentratie- en vernietigingskampen? Een belangrijke verklaring is de steun die zij kregen van Nederlandse mensen. Je kunt dan bijvoorbeeld denken aan personen die lid waren geworden van de NSB, een zusterpartij van de Duitse NSDAP. De aanhangers van deze partij hadden veel sympathie voor de nazi's en hun ideeën. Zij hielpen mee om Joodse mensen te vervolgen.

Nederland beschikte over een goed registratiesysteem, het bevolkingsregister waardoor men precies wist wie er waar woonde.

Er waren overigens ook Nederlanders, die hun best gedaan hebben om de Joodse mensen te helpen. Aan de Grote Kerk in Vlaardingen herinnert een monument aan de tientallen Vlaardingse onderduikgevers die met gevaar voor eigen leven hun huizen openstelden. Helaas hebben ook duizenden het niet overleefd, omdat zij verraden werden door NSB-ers. Ook politieagenten en ambtenaren hebben een rol gespeeld bij het oppakken en deporteren van Joden. De Nederlandse staat was goed georganiseerd en vanwege hun werk werden bijvoorbeeld gemeenteambtenaren en politieagenten betrokken bij de uitvoering van overheidsbeleid. Zo moesten politieagenten regelmatig helpen om Joodse mensen uit hun huizen te halen. Maar er zijn ook politiebeambten geweest die er alles aan gedaan hebben om te voorkomen dat Joodse mensen werden opgepakt. Zo bleek na de oorlog dat in Vlaardingen een politiecommissaris, vanaf 1943, op de hoogte was van een aantal Joodse onderduikers op een adres aan het Narcisplein. Hoewel het zijn taak was die mensen op te sporen en te laten oppakken, heeft hij dat niet gedaan.

Discriminatie nu

Discriminatie is niet iets van het verleden

Zoek eens op internet naar het nummer: "Denk niet wit, denk niet zwart, maar in de kleur van je hart" van de Frank Boeijengroep. Frank Boeijen schreef dit als de reactie op de moord op de 15-jarige Antilliaan Kerwin Duinmeijer in 1983.

Op het maatschappijkritische lied 'Zwart Wit' volgde een aantal bedreigingen aan het adres van Boeijen.

Racisme en voetbal

De meeste voetballers knielden aan het begin van de wedstrijd tijdens het Europees kampioenschap om een statement te maken tegen het racisme. Dit met een verwijzing naar Black Lives Matter.

Tijdens dit toernooi werden oerwoudgeluiden gemaakt door "supporters" op de tribune in Hongarije en donkere spelers van Engeland die de penalty's in de finale misten werden op social media bedreigd.

De Nederlandse grondwet begint met het onderstaande belangrijke artikel. Verderop zullen wij ons afvragen of dit artikel werkelijk voor iedereen geldt:

Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegestaan.

Meer weten ?

Er is veel informatie beschikbaar over de Tweede Wereldoorlog in Nederland en in het bijzonder de Jodenvervolging. Bij het schrijven van deze lesbrief is ook gebruik gemaakt van verschillende informatiebronnen.

Een dochter van de Vlaardingse Andries Ensel (die ontsnapte aan gaskamer) liet onlangs in Vlaardingen een kettinkje met het Joodse symbool de Thora, repareren bij een juwelier.
Toen ze het ging ophalen zei de man:
“U kunt het beter niet zichtbaar dragen in Vlaardingen mevrouw; er zijn jongeren die dat niet accepteren”.

Racisme als onderdeel van het dagelijks leven

Het discrimineren van Joden komt vandaag de dag nog steeds voor. Veel Joden zijn bang om hun traditionele hoofdeksel, het keppeltje te dragen.

Discriminatie kent vele vormen. Vaak zien we de agressie die gericht is op mensen die anders zijn in de ogen van de aanvallers. En bijna altijd gaat dit gepaard met een soort superioriteitsgevoel van de aanvaller.

De Nederlandse Wilfred de Bruijn werd - toen hij in Parijs, samen met zijn vriend gearmd over straat liep - in elkaar geslagen. De Bruijn, die al tien jaar in Parijs woonde, werd zo een gezicht van de strijd tegen homohaat in Frankrijk. In Oost-Europa proberen regeringen zelfs met wetgeving de rechten van mensen met een andere geaardheid te beperken. Het gaat dan vooral om de zogenaamde LHBTI, een afkorting die staat voor lesbisch, homoseksueel, biseksueel, transgender en intersekse. Ongeveer vier tot zeven procent van de bevolking is gay of bi. Het gaat om één op de twintig volwassenen.

Ongeveer één op de tweehonderdvijftig mensen is transgender.

Institutionele discriminatie

Naast bovenstaande vormen is er ook een discriminatie die minder zichtbaar is maar voor de betrokkenen zeer pijnlijk. We noemen dit institutionele discriminatie.

-Heb je een tweede nationaliteit, dan controleert onze Belastingdienst je aangifte strenger dan die van andere Nederlanders.

-Werkgevers nemen hier liever een Mark dan een Mohammed in dienst.

-Een invloedrijke politicus vraagt zijn toehoorders of ze ‘minder Marokkanen’ willen en wordt er niet voor bestraft.

-Eén op de drie Turkse en Marokkaanse Nederlanders zegt zich racistisch bejegend te voelen door de politie. Onder Surinaamse Nederlanders is dat één op de vier en bij Antilliaanse Nederlanders één op de vijf. Bij autochtone Nederlanders is dat één op de vijfentwintig.

-Negen van de tien verhuurmakelaars vinden het prima als huiseigenaren aangeven dat zij hun woning niet willen verhuren aan Marokkanen, Turken, Polen of Bulgaren.

-Basisschoolleerlingen met een migratie-achtergrond krijgen vaak een lager schooladvies.

-Voor studenten met deze achtergrond is het vaak moeilijker om aan stageplaatsen te komen.

Juist omdat institutioneel racisme verweven is met zo veel onderdelen van de Nederlandse samenleving is het lastig om hierover te praten. De slachtoffers voelen zich gekwetst maar de

Wil je meer weten dan kan onderstaande informatieve lijst je verder helpen:

1. 50 inzichten geschiedenis	H.43 De Holocaust	Ian Crofton
2. De Jodenvervolging		Tialda Hoogeveen
3. De onderduik voorbij		Frits Hulst
4. Het Stolpersteine project in Borne		
5. Het 40 – 45 boek	Fotocollectie NIOD (vervolgden)	Erik Somers / René Kok
6. De Oorlog	Tv serie over WOII	NPS

Stolpersteine in Vlaardingen

De familie Ensel, Westnieuwland 26

Isaac Ensel geboren 02-04-1886 (Rotterdam)

26-05-1915 gehuwd met:

Johanna Sanders geboren 18-05-1889 (Arnhem)

Betje Ensel geboren 07-02-1918 (Rotterdam) dochter

Gezin vestigt zich op 08-10-1928 in Vlaardingen.

Isaac, Johanna en Betje zijn geïnterneerd (gevangen gezet) op 03-12-1942, gedeporteerd op 08-12-1942 uit Westerbork, vermoord in Auschwitz op 11-12-1942.

Zoon Andries Ensel 24-12-1914 (Rotterdam) overleeft de oorlog.

De familie Ensel, 8^e Bierslootsteeg 4

Levie Ensel geboren 23-06-1898 (Rotterdam)

18 - 07 - 1923 gehuwd met:

Aagje Jacobs geboren 11-10-1894 (Rotterdam)

Izaak Ensel geboren 20-02-1923 (Rotterdam) zoon

Andries Ensel geboren 10-12-1924 (Rotterdam) zoon

Betje Ensel geboren 26-02-1926 (Rotterdam) dochter

Gezin vestigt zich op 02-11-1940 in Vlaardingen.

Levie en Aagje zijn geïnterneerd op 03-12-1942, gedeporteerd op 08-12-1942 uit Westerbork, vermoord in Auschwitz op 11-12-1942.

Izaak, Andries en Betje zijn geïnterneerd op 15-08-1942, gedeporteerd op 24-08-1942 uit Westerbork en vermoord in Auschwitz op 30-09-1942.

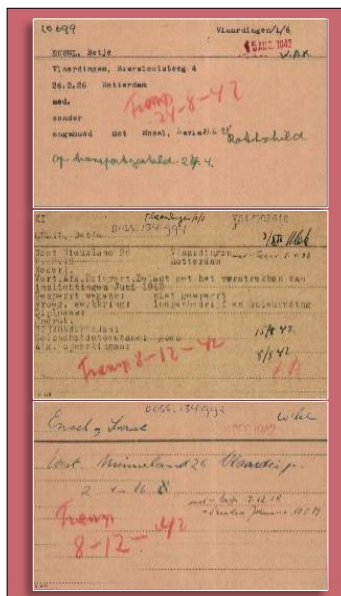
Ingang
8^e Bierslootsteeg

Stamkaarten
uit de cartotheek van de
Joodse Raad.

Met potlood is erop
geschreven "Transport
WBK" (Westerbork).

Links stond het huis aan het Westnieuwland, rechts was de 2de Bierslootsteeg.

Andries (geboren op 24-12-1914 in Rotterdam) trouwt met een niet-Joodse vrouw. De dochter van Andries vertelde dat haar vader zich had moeten melden bij het hoofdbureau van Politie in Rotterdam. Daar is hij enorm geslagen, maar hij mocht na een paar dagen weer naar huis. Bij thuiskomst was de hele buurt versierd. In een andere bron lezen we dat hij wellicht is vrijgekomen door een Vlaardingse NSB-er onder druk te zetten.

Abraham Salomon Bleekrode, Westhavenplaats 13

Een Ausweis is een identiteitsbewijs (persoonsbewijs) dat door de Duitse bezetter tijdens de Tweede Wereldoorlog werd ingevoerd.

Op de Ausweis stond aangegeven wie, wanneer en waar men vergunning had om te werken. Er stonden dus geen pasfoto's of vingerafdrukken op, zoals op het persoonsbewijs. Vooral in de oorlogstijd in Nederland moesten er bepaalde groepen tijdens de spertijd (vergelijkbaar met de avondklok) werken, zoals leden van de Luchtbeschermingsdienst en personeel van de Nederlandse Spoorwegen.

Abraham Salomon Bleekrode

geboren 19-10-1874 (Hilversum) gehuwd met niet

Westhavenplaats 13/
Hoogstraat 165

Hij vestigt zich op 21-02-1905 in Vlaardingen.

Abraham is geïnterneerd op 03-12-1942, gedeporteerd op 08-12-1942 uit Westerbork, vermoord op 11-12-1942 in Auschwitz.

Bleekrode was wat je noemt: een bekende Vlaardinger. Hij had een drogisterij op de Hoogstraat. En veel Vlaardingers zullen hem gekend hebben van de vele advertenties die hij in de Vlaardingsche Courant liet zetten waarin hij middeltjes aanprijst tegen allerlei kwalen. Tegen de wreedheid van de nazi's was echter geen kruid gewassen.

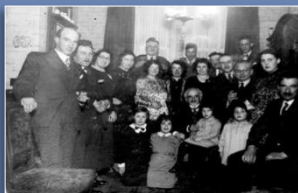
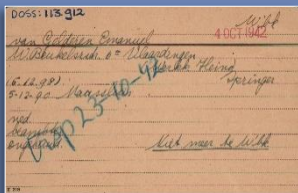
Emanuel van Gelderen, Willem Beukelszoonstraat 6a

Emanuel van Gelderen

geboren 05 - 12 - 1890 (Maassluis)

Hij vestigt zich op 15-07-1927 in Vlaardingen.

Emanuel is geïnterneerd op 04-10-1942, gedeporteerd op 23-10-1942 uit Westerbork, vermoord op 26-10-1942 in Auschwitz.

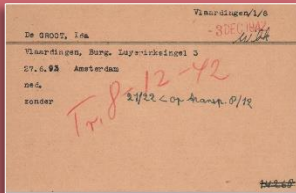

Familiefoto Emanuel van Gelderen Maassluis.

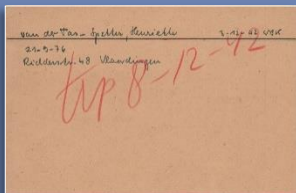
Willem Beukelszoonstraat 6a

Gunter Demnig

brengt Stolpersteine aan in het trottoir voor de vroegere woonhuizen van mensen die door de nazi's verdreven, gedeporteerd, vermoord of tot zelfmoord gedreven zijn. Stolpersteine herinneren aan Joden, Sinti en Roma, politieke gevangenen, dienstweigeraars, homoseksuelen, Jehova's getuigen en gehandicapten.

Westhavenplaats vroeger

Ida de Groot, Vaartweg 30

Vaartweg 30

Ida de Groot geboren 27-06-1893 (Rotterdam)

Zij vestigt zich op 04-07-1941 in Vlaardingen.

Ida is geïnterneerd op 03-12-1942, gedeporteerd op 08-12-1942 uit Westerbork, vermoord op 11-12-1942 in Auschwitz.

Over het leven van Ida in Vlaardingen is weinig bekend.

Wel spraken wij met Jan Vink die als klein jongetje aanwezig was bij haar deportatie:

"Ik was met mijn vriendje aan het spelen op de Vaartweg. Plotseling kwam er een grote legerauto aan. Dat vond ik interessant. Ik stond achter de legerauto en de uitgestapte chauffeur aaide mij over mijn bol. Opeens was daar een enorm gegil wat ik nooit meer zal vergeten. De vrouw werd tussen twee soldaten uit het huis gehaald en twee anderen hielpen haar in de auto en duwden haar op een bank. We zijn daarna nog in het huis geweest. Alles stond nog klaar voor de middagmaaltijd".

Henriette van der Tas-Spetter, Ridderstraat 48

Ridderstraat 48

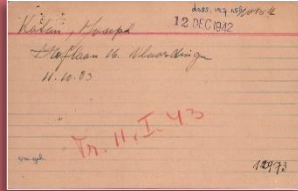
Henriette Spetter geboren 21-09-1876 (Rotterdam)

Henriette trouwt op 19-06-1929 met Gerrit van der Tas (NH)

Zij vestigt zich in Vlaardingen op 24-02-1933 in Vlaardingen.

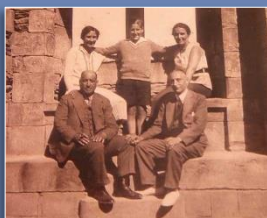
Op 01-02-1939 overlijdt haar man.

Henriette is geïnterneerd op 03-12-1942, gedeporteerd op 08-12-1942 uit Westerbork, vermoord op 11-12-1942 in Auschwitz.

Aan de Vlaardingse Hoflaan staat een aantal mooie statige huizen.

Aan de huizen kun je zien dat hier rijke mensen moeten hebben gewoond. Eén van hen was Jozef Katan, een bekende Vlaardinger die heel actief was als directeur van een aantal bedrijven. Dat ook Jozef Katan, getrouwd met een niet-Joodse vrouw, niet aan deportatie ontkwam, zegt iets over de gruwelijk grondige manier waarop de Duitsers te werk gingen.

Familie Katan

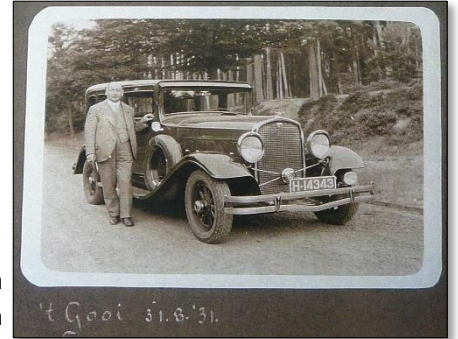
Hoflaan vroeger

Jozef Katan, Hoflaan 37 (vóór 30-03-1951 Hoflaan 16)

Jozef Katan

Jozef Katan

De automobiel van Jozef Katan

geboren 11-10-1883 (Vlaardingen)

Jozef trouwt op 25-07-1935 met Huberta Helena Tromp

Jozef is geïnterneerd op 12-12-1942, gedeporteerd op 11-01-1943 uit Westerbork, vermoord op 14-01-1943 in Auschwitz

"Een Liefde in Vlaardingen"

Jos Katan en Bertha Tromp ontmoetten elkaar in het begin van de jaren '20 en werden verliefd. Omdat beide families er aanvankelijk tegen waren vanwege het verschil in geloof, zouden Jos en de katholieke Bertha lang verloofd blijven.

Toch bij elkaar: Jos en Bertha hielden voet bij stuk en zij trokken uiteindelijk in de jaren dertig als gehuwd echtpaar in het mooie klassieke huis in neo-renaissance-stijl aan de Hoflaan in Vlaardingen en hadden een opperbeste relatie met de zwagers en schoonzusters, terwijl hun huis een centrum van gastvrijheid en gezelligheid werd.

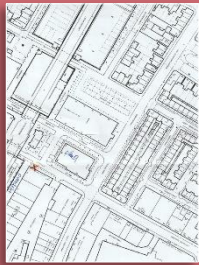
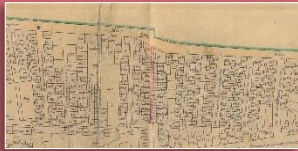
Ook werden samen met oom Jos en tante Bertha reizen door Europa ondernomen in zijn fraaie automobiel, die prominent op oude foto's staat.

Toen de oorlog uitbrak drong mijn grootvader, zijn zwager, erop aan dat oom Jos naar Engeland zou oversteken; hij zat in de scheepvaart en had relaties die daarvoor konden zorgen. Maar oom Jos vertrouwde erop dat hem niets zou overkomen omdat hij met een niet-joodse vrouw was getrouwd. Helaas liep het allemaal anders en werd hij in 1943 in Auschwitz door de Duitsers vermoord. Zij wilden ook nog mijn tante het huis uitjagen en het confisqueren, maar dat kon mijn grootvader voorkomen, zo heb ik begrepen."

Aldus Heimerick Tromp, neef van Jos, Jozef Katan, op www.Joodsmonument.nl over zijn oom die hij nooit heeft gekend.

Hoflaan 37 (vóór 30-03-1951 Hoflaan 16)

Uitzoekwerk locaties

Bij het uitzoekwerk is samengewerkt met de Historische Vereniging Vlaardingen en het stadsarchief. Soms is de locatie vinden uitdagend.

“Bijvoorbeeld in het centrum, op de plek van het Liesveld. We moeten dan ontdekken welke huidige plek overeenkomt met de oude locatie.”

‘Degene die één mensenleven redt, redt de gehele mensheid’. Gezegde uit de Joodse traditie.

Onderduikgevers monument op de Markt in Vlaardingen

Abraham Samuel Fernandes, Sportlaan 68

Abraham Samuel Fernandes

Abraham Samuel Fernandes

Sportlaan 68

geboren 04-11-1906 in Paramaribo

Abraham was een Joodse Surinamer, die in 1937 in Vlaardinger-Ambacht kwam wonen. Hij kwam hier in contact met de Geuzen en werd vanwege zijn verzetsactiviteiten opgepakt. Abraham is gearresteerd op 24-02-1941 en vermoord op 04-03-1941 in de gevangenis in Scheveningen.

Abraham Maat, Bleekstraat 98

Abraham Maat

geboren 09-04-1906 (Vlaardingen)

Abraham is op 29-06-1932 getrouwd met Maria Gommerdina van der Hoeven en heeft geen Joodse achtergrond. Hij is actief in het verzet, wordt op 20-03-1944 gearresteerd in zijn drukkerij te Vlaardingen, op 16-10-1944 geïnterneerd en komt via kampen in Haaren en Vught terecht in de concentratiekampen Oranienburg, Neuengamme en Meppen – Versen.

In dit laatste kamp wordt hij vermoord op 02-03-1945 en is thans begraven op het Nederlands Ereveld Osnabrück – Westerberg.

Bleekstraat 98

Drukkerij Abraham Maat

Colofon:

Project Stolpersteine Vlaardingen.

Mogelijk gemaakt door (financiële) medewerking van:

- Stichting Jan Anderson en Rita Boon
- Stichting Fonds Schiedam Vlaardingen e.o.
- Gemeente Vlaardingen
- Protestantse Kerken Vlaardingen
- Stadsarchief Vlaardingen research en foto's
- Groen van Prinstererlyceum

Lesbrief samengesteld door:

Gert-Jan Alberts en Bram Keizerwaard

Vormgeving: Ada Onderdelinden

Drukkerij: Stout Grafische Dienstverlening